

Huml, Václav

K výzkumu severní lodi kostela sv. Šimona a Judy v Praze v r. 1991

Archaeologia historica. 1995, vol. 20, iss. [1], pp. 429-[445]

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140152>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

D.

VÝZKUM SAKRÁLNÍCH STAVEB

K výzkumu severní lodi kostela sv. Šimona a Judy v Praze v r. 1991

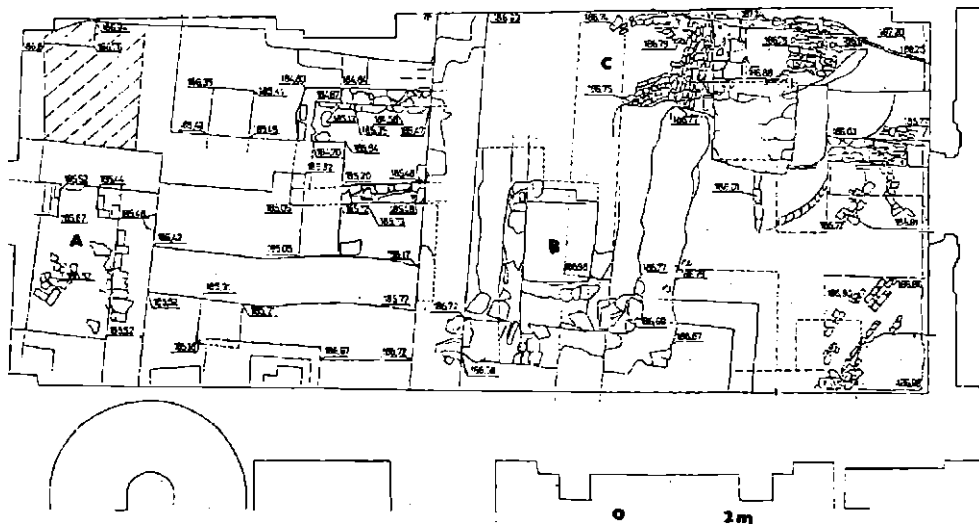
(Věnováno památce přítele Dr. J. Muka)

VÁCLAV HUML

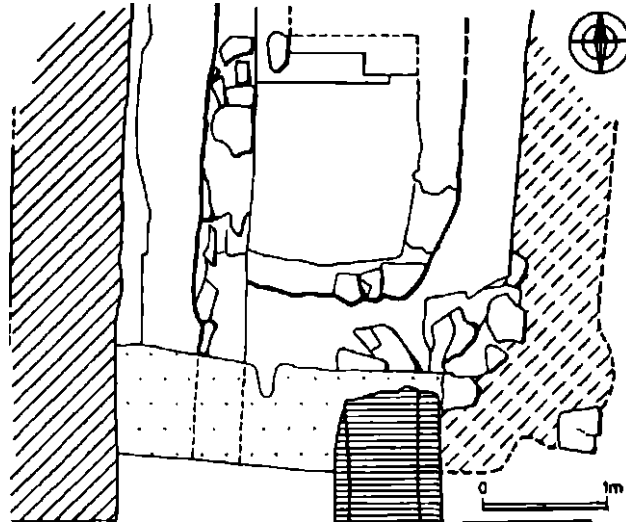
Kostel sv. Šimona a Judy leží v areálu nemocnice Na Františku, kde do roku 1949 působil Řád milosrdných bratří. Z písemných zpráv je známo, že v r. 1357 zde stál špitál, založený Bohuslavem z Olbramovic (Ekert, 1883,471). U něj byla kaple, kterou v polovině 14. stol. vysvětil arcibiskup Arnošt z Pardubic. V průběhu 15. stol. se stal celý areál majetkem utrakvistů, kteří roku 1608 kostel rozšířili nákladem Martina Fruveina z Podolí. V letech 1615-1620 vystavěli zde Čeští bratři nový kostel (Muk-Vlček, 1991, 39). Po bělohorské bitvě v roce 1620 byl celý majetek odevzdán Řádu milosrdných bratří (Tomek, 1871,443), kteří provedli rozsáhlé stavební úpravy. Renesanční trojlodní dispozice bratrského kostela (Muk, Vlček, 1991, 39 a n.) byla pozměněna na barokní, vedle kostela byla postavena klášterní budova a nemocnice. Jejich dnešní podobu jim vtiskly až přestavby v první polovině 18. století.

V souvislosti s generální opravou kostela na konci roku 1989 začaly nehlášené stavební práce a od počátku r. 1990-1991 zde probíhal předstihový a záchranný archeologický výzkum Muzea hlavního města Prahy. Na výzkumu, vedeném autorem článku, spolupracoval též P. Starec a dokumentátor R. Albrecht. Tématem příspěvku jsou relikty zástavby (sklep a otopné zařízení) předcházející stavbě kostela, které jsme zjistili v severní lodi bě-

ŠIMON A JUDA, PRAHA 1 jWy/ZWM;—^ VÝZKUM 1990 - 1991

Obr. 1. Kostel sv. Šimona a Judy, severní loď - celkový plán. A - otopné zařízení, B - středový sklep, C - místo nálezu mincí. Kreslil: V. Huml, Zv. Dragoun.

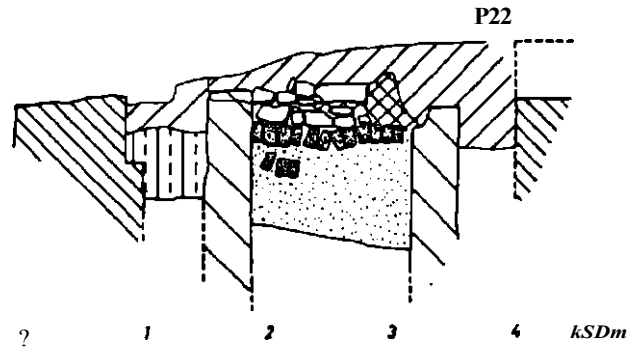

//// PRŮČELNÍ ZEĎ

OPUKOVÉ KLENUTI

's"s\ ODBOURANÉ ZDIVO

PŘÍČNÁ ZEŮ

b)

ZABĚD. BAROKNÍ ZED

ŽLUTOHNĚDÁ DESTRUKCE

ČERVENOHNĚJŠÍ PÍŠČITÁ

[Z] VZĚŮ

|| i | i || TMAVÉ SEDÁ HLINITÁ

R UR

' V . . ZLUTOORANŽOVÝ PÍSEK

L33 ZDIVO

POLOŽÍ (PODMÁČENÝ) PÍSEK
S KŘEMENY

C KLY

Obr. 2. Kostel sv. Simona a Judy: a) středověký sklep - půdorys, b) rez. Kresba: V. Huml, překreslila: J. Mináříková.

hem 2. etapy výzkumu z r. 1991 (obr. 1). Po dohodě se stavbou bylo provedeno bagrování ve střední a západní části prostoru, které někde dosáhlo hloubky až 1,3 m. Po vybrání suti a začištěvání jsme našli pozůstatky starších staveb, zasypáných při výstavbě kostela českých bratří z počátku 17. stol. Odkryli jsme východo-západně orientovanou zeď a s ní svázanou zeď ve směru S J. Je to pozůstatek staršího kamenného domu, k němuž náleželo sklepení (obr. 2).

Středověký sklep (obr. 2) byl postaven z dovnitř lícovaných opukových kamenů větších i menších formátů na světle béžovou maltu. Východní a jižní stěna se dochovala do výšky 60 cm, neboť další část byla odbourána. Nejlépe zůstala zachována zeď na západní straně, kde dosahovala výšky 1,8 m. Sklep byl situován mezi severojižní zdi a na východě zdi, pocházející z pravděpodobného závěru prostoru, dosedající jižní stěnou k hlavní lodi kostela. Jižní zeď sklípku byla založena do šedého jílu, který v hloubce 4,3 m dosedal na písčité dno. Vstup do vnitřku byl prolomen v severní zdi. Vchod o výšce 1,8 m byl zaklenut segmentovým obloukem, postaveným z cihel o délce 23,5 cm, šířce 14 cm a tloušťce 7 cm (obr. 3: a, b).

Vnitřní prostora sklepa o rozměrech 150x125 cm byla zavalena destrukcí z kamenů, tmavě hnědou zeminou s pískem, v níž zvláště v pásu o šířce 0,6 m od líce severní zdi byly zjištěny četné zbytky celých nádob-hrnců, džbánů, misek, též zlomek skleněného pohárku a skořápky vajec.

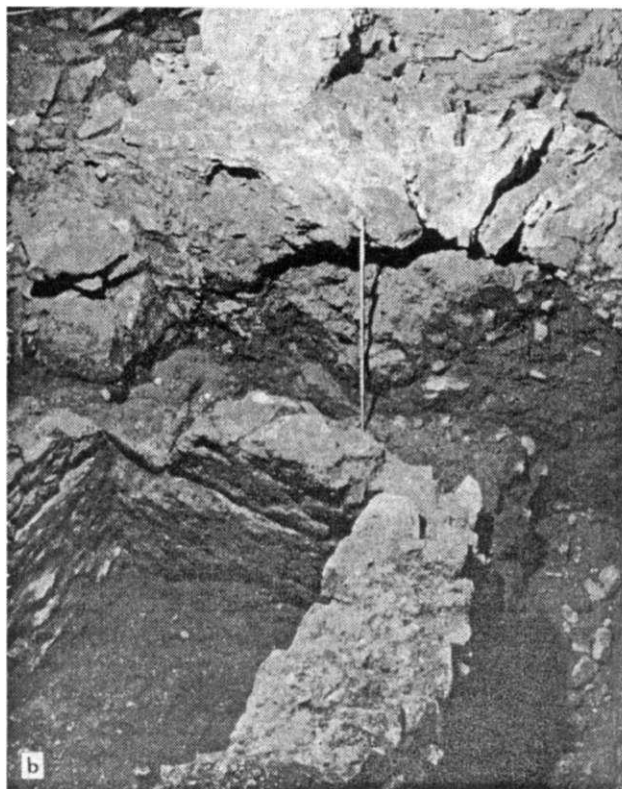
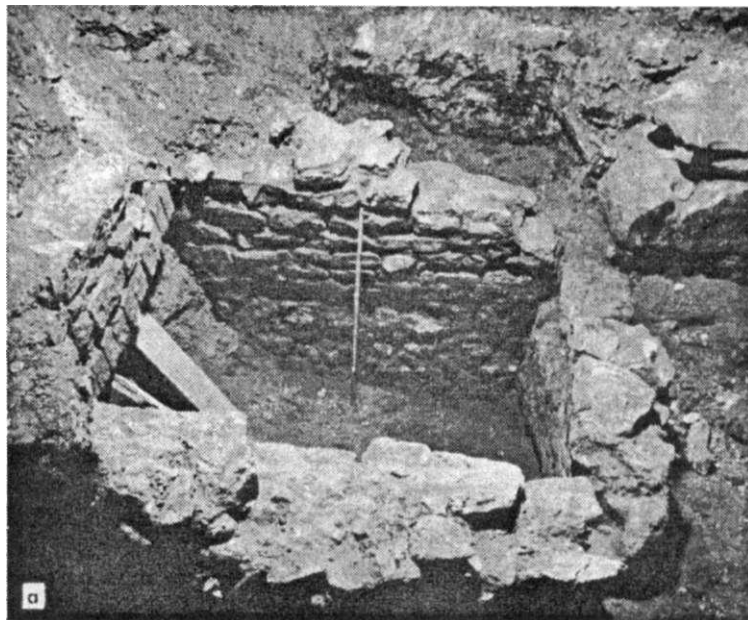
Při vybírání sklepa byly první nádoby nalezeny již v hl. 0,80 m, další ležely v tmavě hnědé zemině s pískem, kde jsme našli soubor keramických nálezů př. č. **279**, inv. č. **173453-173460**, 2 zdobené okraje (oz), 2 nezdobená těla (t), 1 ucho, 4 dna (d), 7 zlomků těl (zt) obr. 4:7, 8; př. č. **280**, inv. č. **173461-173485**, 2 oz, 6 on, 15 zt, 1 d, 19 zl. těl obr. 4:3, 12; př. č. **281**, inv. č. **173486-173502**, 9 on, 1 zt, 6 d, 91, 1 zt. rukojeť obr. 4: 11, 14, 15, 16, 17; př. č. **282**, inv. č. **173503-173702** 19 oz, 50 nezdobených okrajů (on), 50 zt, 31 d, 65 t, 3 po, 28 nádob, 17 torz nádob, obr. 4:13, 18, obr. 5:6, 71. celkem 356 kusů. Analyzujeme-li soubor, je znatelné, že jde o nálezy, kde se vyskytují bezuché hrnce, pokličky (výjimečně), několik hrnců s uchy, hluboké mísy, džbány, 1 pokladnička, 1 trojnožka a části nádob nejspíše hrnců. Materiál je hrubozrný, někdy je použita engoba, většinou jsou znatelné drážky na nerovném povrchu těl. Výzdobu zastupují rýžky, vývalky, pás jemných rýžek, na okrajích misek je dekor klikatice. Vsazovaná dna mají stopy po podsýpce, ale i hrnčířskou značku. Zastoupení **okrajů na hrncích** naznačuje tabulka (poz. č. 1) č. 1:

př. č.	počet (ks)	okraje			vytažený (nízké okruží)	hl. (cm)
		kalichovitý	ovalený	zduřelý		
279	4				4(100%)	80-180
280	8	1 (14,28 %)		3 (42,86%)	3 (42,86%)	220
281	9				9(100%)	250
282	63	3 (4,76 %)	5 (7,94 %)		55 (87,30 %)	330-390

Kromě hrnců byly zastoupeny další typy nádob.

př. č.	typ	hl. (cm)
281	mísa (1 ks), džbán (2 ks), okraj vytažen	250
282	mísa (2 ks), vodorovný okraj jednoduše profilovaný kalichovitý derivát (3 ks) pokladnička, trojnožka	330-390

Zvláštním typem nádob jsou dva hrnky (i. č. 173 638, 173 639, obr. 5:4,5). Vyznačují se vejčitým tělem a páskovým uchem přisazeným na největší výduti. Jednoduchý okraj

Obr. 3. Kostel sv. Šimona a Judy – sklep
a) pohled od Z, b) pohled od S. Foto: J.
Hodík.

je prožlaben v hubičku. Na dně jsou stopy po podsýpce. Střep obsahující jemnozmné ostřívoje na povrchu leštěn a má světle šedou barvu. Výška 125-138 mm, průměr okraje 77-83 mm. Průměr dna 57-75 mm. K těmto zvláštním typům náleží též dvě nádoby soudkovitého těla na nožkách s vytaženým okrajem a s ouškem posazeným pod okrajem (173 667), a s vnitřní fialovou glazurou, a hrnek (173678) s vyhnutým okrajem okrové barvy. Nádoby o výšce 73-120 mm, průměru okraje 102-110 mm a průměru dna 90 mm se vyskytovaly ve stejné zavázce s ostatními typy a je možno je považovat za cizorodý prvek v jinak homogenním prostředí (import?).

Nádoby podle technologie, způsobu a typů výzdoby a zastoupených okrajů můžeme datovat od 2. pol. 13. stol. do pol. 14. stol. Analogické nálezy datované do období 14. stol. známe např. z výzkumu Anežského kláštera (Reichertová, 1989, 133).

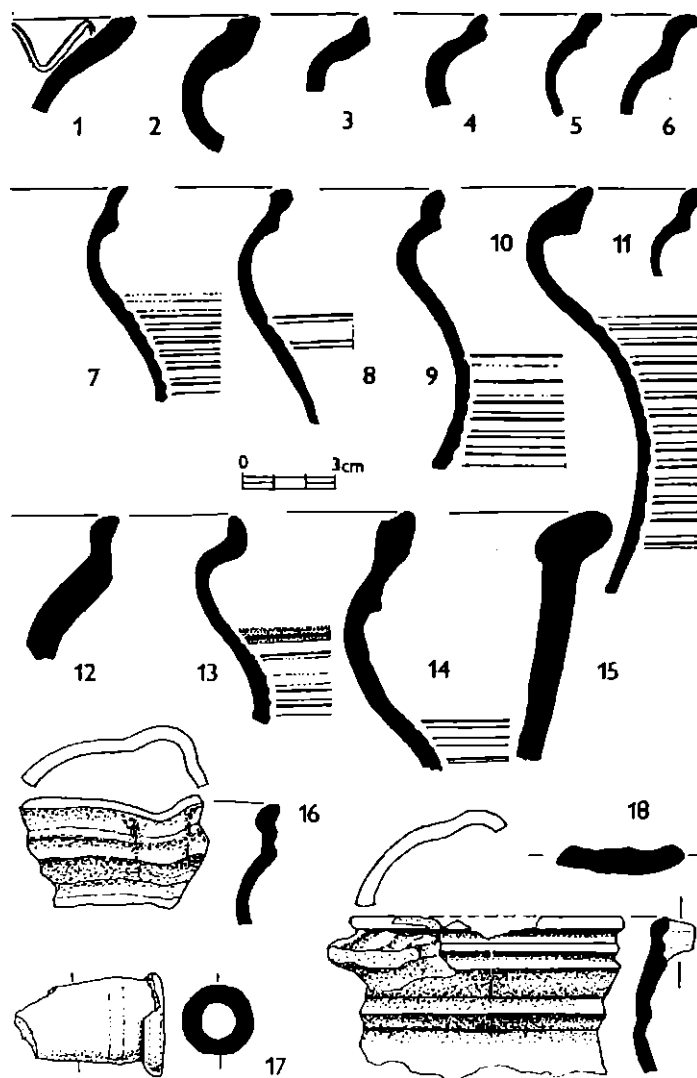
Východně od kamenného sklípku jsme odkryli pod recentními nánosy cihlovou dlažbu a v hl. 1,5 m pod ní kamennou gotickou dlažbu (obr. 7:1,2) známou již z hlavní lodi a část kamenného zdiva pilíře. Nad kameny dlažby (obr. 1:c) se v hl. 1,3 m objevil poklad 381 drobných mincí v textilním váčku, vážící kolem 40 gr. Podle rozboru dr. J. Haškové z NM obsahoval poklad mincí s povrchovou oxidační vrstvou drobné stříbrné ražby z období po r. 1469 (od reformy Jiřího z Poděbrad [1458-1471]), až po r. 1574 tj. vládu Maximiliána II. Je to pozůstatek drobných úspor, jak dokládá složení nálezů: z období Vladislava II. Jagellonského (1471-1516, 54 ks), Ludvíka Jagellonského (1516-1526, 88 ks), Ferdinanda I. Habsburského (1526-1564, 149 ks), Maximiliána II. (1564-1576, 45 ks). Příměsí jsou mince z Vratislavi (18 ks), Kladska (2 ks), Zhořelecká (17 ks) z 2. poloviny 15. stol. Navíc depot obsahoval salcburské (5 ks), míšeňské a saské ražby. (Děkuji za laskavé sdělení autorce, která soubor publikuje samostatně.)

Při rozebírání kamenné gotické dlažby (obr. 7:1, 2) jsme v tmavší hlinité vrstvě našli zlomky 13. stol. (2 jednoduché okraje). Kromě dlažby bylo zjištěno kamenné zdivo pilíře v jihovýchodní části prostory, která protíná všechny vrstvy pod barokní dlažbou. Pilíř, zjištěný v hloubce 1,38 m o rozměrech 1,3x1,1 m, byl postaven z opukových kamenů na světlou maltu. Zdivo pochází z doby, kdy byl založen bratrský kostel. Na západním konci se objevilo zdivo barokní příčky, která měla základy vyneseny do segmentového oblouku. Jižně od průkopu pokračovala gotická dlažba.

Výzkum v západní části odkryl řadu starších zdí, které dokládají jednak zástavbu před vznikem kostela českých bratří a jednak části architektury vztahující se k tomuto kostelu. K starší zástavbě náleží objekt pece, situovaný v jihozápadní části prostory, dotýkající se severní obvodové zdi kostela (obr. 1; A). Pec měla venkovní půdorys 2,25x1,55 m. Po vybrání se ukázal obdélníkový půdorys pece o délce 2,1 m a šířce 0,98 m (obr. 8, obr. 9, obr. 10).

Vnitřek pece se sklonem k severu, byl původně členěn 4 klenebními pásy o šířce 28 cm a ve vzdálenostech 19 cm. Pásky byly z cihlových dlaždic o délce 27,5 cm, šířce 14,5 cm, zatímco v obvodovém zdivu byly i cihly o délce 27 cm, šířce 12,8 cm a tloušťce 8 cm. Pro výstavbu segmentových oblouků bylo kromě cihel „buchet“ použito i dlaždic. Klenba o redukované výšce 48 cm se dochovala při východní a západní straně pece, kde se objevovaly i kusy kamenů, úlomky cihel a valounky. Dno topeniště bylo složeno z řady cihel o rozměrech 27x12,5x8 cm. Vstupní otvor „čelisti“ o šířce 65 cm a výšce 40 cm byl umístěn na severní straně objektu. Vnitřek pece v době výzkumu vyplňovaly vrstvy stavební destrukce, kde byly uloženy valounky, gotické cihly, zlomky dlaždic a jednotlivé kameny; nad nimi uhlíky, ale i popel.

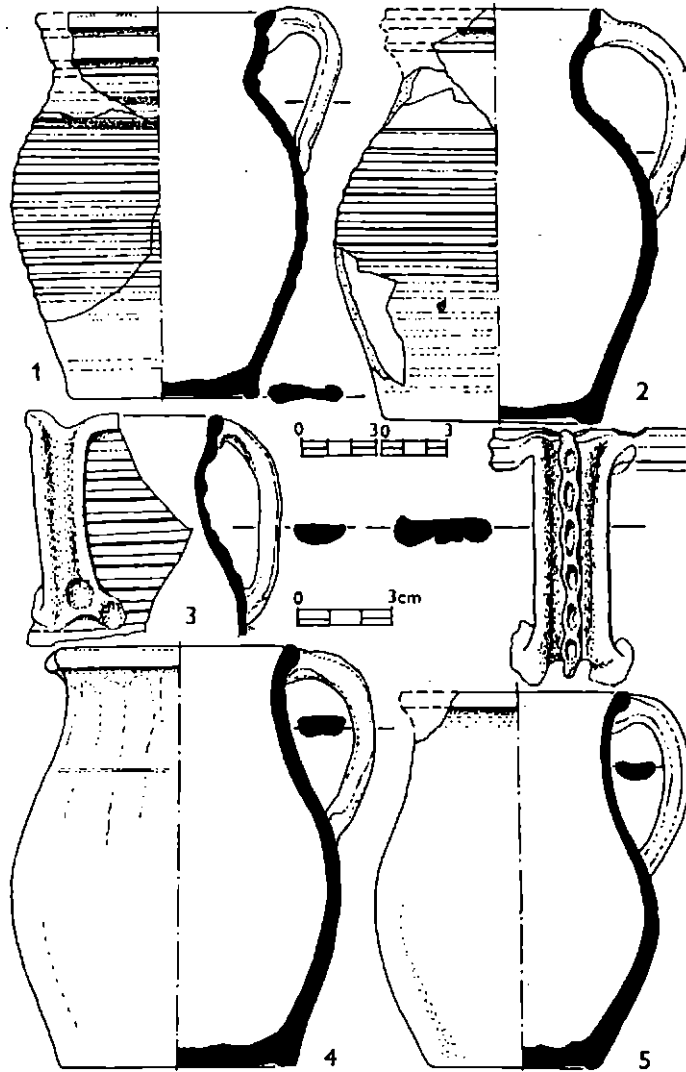
Při odkrývání objektu pece jsme v jednodlitém písčitém zásypu (obsahujícím valounky, zlomky opuky a cihel) v hl. 2,2-2,5 m objevili zlomky keramiky: okraje hrnců o 60-250 mm, mísy s kyjovitě zesíleným okrajem (**173440**), pokličky o 150 mm s povrchem se stopami žlábků a profilový střep trojnožky o výšce 85 mm s odsazeným okrajem, zduřelou rukojetí o délce 55 mm s rozevřeným okrajem, střep z velké nádoby zdobený mělkými žlábků. K závazkovému horizontu se řadí nálezy okrajů nádob z hloubky

Obr. 4. Severní loď kostela sv. Šimona a Judy - ukázky keramiky z 2. pol. 13.-1. pol. 14. stol. získané ve sklepě. Hl. 80-186 cm: 4 - 173451, 7- 173454, 8 - 173453; hl. 220 cm: 1-173465, 2- 173474, 3 -173462, 11)- 173472, 12 -173464; hl. 390 cm: 5 - 173495, 9 - 173 494, 9- 173583, 11 - 173493, 13 - 173504, 14 - 173487, 15 - 173488, 16 - 173490, 17 - 173486, 18 - 173510. Kresba: K. Scheuflerová.

2,8 m (i. č. 173446-173448) a střep z největší výdutě s výzdobou 5 mělkých žlábků, 1 ucho větší nádoby. Mezi okraji je zastoupen jeden okraj zduřelý (173441), 2 ks okruží 173443, 173446), vytažený a odsazený u trojnožky (173444). Keramická hmota obsahovala hrubozrnné (7 ks 173440, 173443, 4 střepy z nádob a zl. pokličky 173445) a jemné ostřivo (7 ks 173441, 173442, 173444-173448). Poleva na vnitřní straně je hnědě medová (173444), světle zelená (173445), objevuje se i na povrchu ucha světle hnědá (173448); ostatní střepy jsou režné, šedého či okrového odstínu (obr. 11).

Soubor nálezů ze zasypu pece obsahoval keramické nálezy, které vzhledem k přítomnosti polevy, jemného střepu a dobrého vypálení lze datovat do 15.-1. pol. 16. stol. Naznačují nám pravděpodobnou dobu zániku celého objektu.

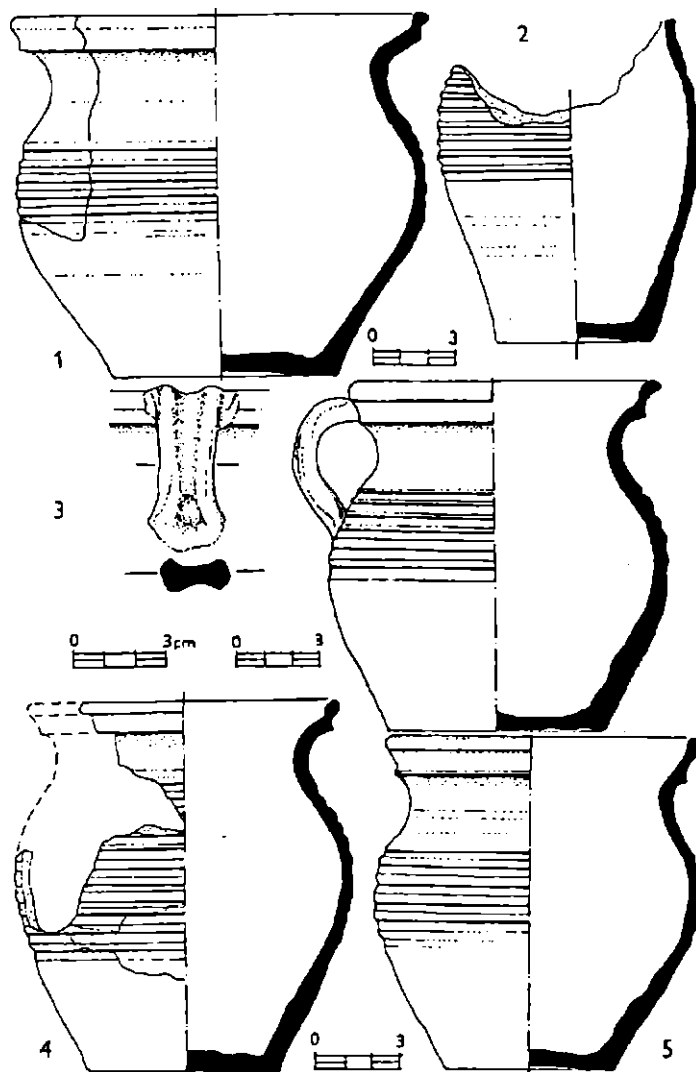

Obr. 5. Severní loď kostela sv. Šimona a Judy - ukázky keramiky z 2. pol. 13.-1. pol. 14. stol. získané ve sklepech. 1 - 173589, 2 - 173520, 3 - 173622, 4 - 173638, 5 - 173639. Kresba: K. Scheuflerová.

Na dně v hloubce 3,5 m (1,1 m od ústí pece) v černošedé vrstvě mezi dlaždicemi, zčásti na podlaze pece, byly nalezeny zlomky různých nádob (173449-173450). Náleží sem manžetovitě upravený okraj tmavě šedého, zdobeného džbánu (173449) o \varnothing 220 mm a hrubozrný zlomek stěpu zdobeného 10 rýžkami jejich výpal a zastoupení typů ukazuje, že s existencí pece můžeme počítat již v průběhu 2. pol. 14. stol. (obr. 11:13, 14).

Pec postavená z cihel měla obdélníkový půdorys s částečně dochovanými pasy klenby. Sloužila k vytápění místnosti, z níž jsme našli pouze severovýchodní nároží, k němuž byla přizděna VZ orientovaná zeď. Po dohodě se stavebníky jsme s ohledem na výjimečnost nálezu, kterou potvrdilo vyjádření pracovníků Pražského ústavu stát. památkové péče, prosadili její zachování na místě. Pec nemohla být v suterénu zpřístupněna, neboť stavební dělníci k ní postavili zděnou plentu, oddělující nález „*in situ*“ od ostatní plochy.

Díky archeologickému výzkumu se s pecemi obdobné konstrukce setkáváme v Če-

Obr. 6. Severní loď kostela sv. Simona a Judy - ukázky keramiky z 2. pol. 13.-1. pol. 14. stol. získané ve sklepech. I - 173663, 2 - 173665, 3 - 173664, 4 - 173668, 5 - 173668, 6 - 173665. Kresba: K. Schcullerová.

chách v prostředí hradů a klášterů z Prahy je známa pec na Pražském hradě, a to z východního prostoru Karlovského paláce (obr. 12), kde při rekonstrukci po 1. svět. válce byla odkryta pec o vnějším rozměru d 1,9 m a š 1,48 m. Pec, postavená z cihel o délce 27 cm, šířce 12 cm a síle 7 cm, měla dno vyloženo ze čtvercových dlaždic rozměru 20x20 cm. Klenbu o původní výšce 0,9 m tvořily cihlové oblouky, jejichž náběhy se dochovaly na obvodu pece. Pec je přístupná ze severní předpeční jámy, a to obdélníkovým otvorem o šířce 125 cm. V jižní stěně pece v obvodovém zdivu je znatelný kouřovod. Pec je součástí gotického paláce, neboť jeho podlaha s dlaždicemi respektovala těleso pece.

Z prostředí Anežského kláštera se na severní straně podařilo odkrýt pec o půdorysu 2,0x1,5 m (Reichertová, 1978, 220 a n., Reichertová-Radová, 1981, 398). Pec situovaná pod podlahou chlebové pece dosahovala výšky 2,0 až 3,5 m. Její klenbu z cihel, sestave-

ných do pásů, pokrýval zásyp z oblázků různé velikosti. Těleso pece bylo opatřeno přední cihlovou stěnou se dvěma klenutými otvory pod sebou. Podle nálezové situace pec **I.** fáze sloužila k vyhřívání prostoru.

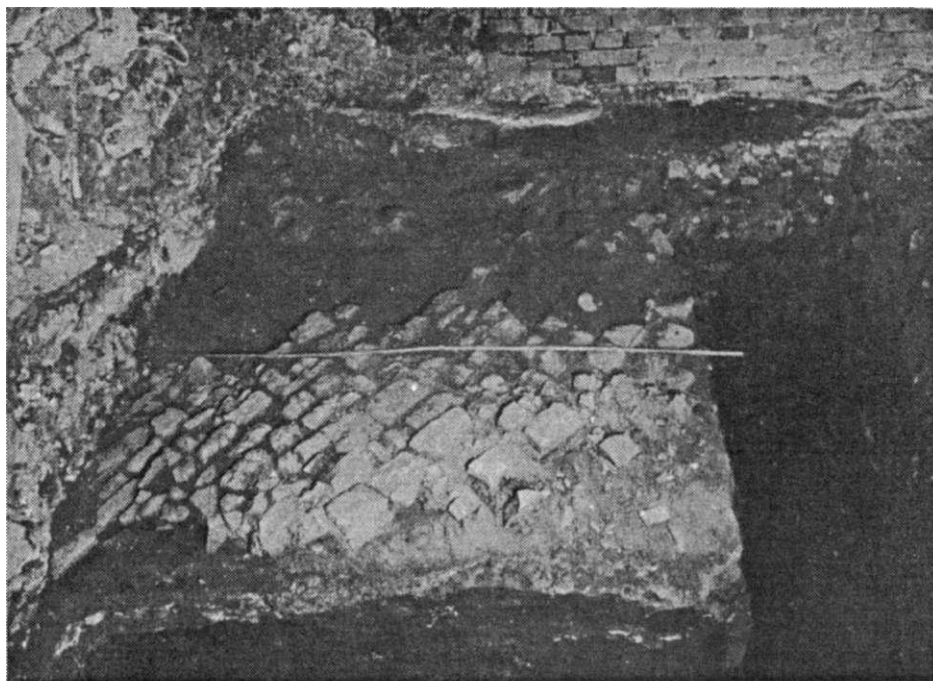
Z mimopražského prostředí je známa pec z interiéru refektáře **na Sázavě** (obr. Kutná Hora; Reichertová-Radová, 1981, 407) za zdi uzavírající jižní křížovou středověkou chodbu. Pec obdélníkového tvaru o d 2,64 m, š 1,8 m s vnitřními rozměry d 1,84 m, š 1,0 m byla postavena z cihel o d 27 cm, š 12 cm a tloušťce 7 cm. Oblouky z cihel se klenuly 60 cm nad topeništěm a měly mezi sebou mezery překryté plochými kameny. V zásypu pod klenutím pece se vyskytovaly lomové ploché kameny a též keramické zlomky 13. stol. Vnitřek komory byl obložen cihlovými tvárnicemi 16x22x6,5 cm a dlažbou 22x22 cm. Západní a jižní strana pece zůstala v úrovni podlaží refektáře. Dlažba překrývala částečně hlouběji založené podpěry pilířů nesoucích klenbu gotického refektáře. Podle terénní situace tato dlažba patřila k interiéru středověké místnosti. Ze stratigrafie vyplývá, že pec je starší než zdivo klášterního ambitu a refektáře (základy v r. 1315), to znamená, že ji lze datovat do 12. nebo počátku 13. stol. (Reichertová-Radová, 1981, 407 a n.). Poslední analogii vyhřívacího zařízení nacházíme náhradě **Žebráku** (Reichertová-Radová, 1981, obr. 407:4). Pec o rozměrech 1,85x1,65 m je segmentově zaklenuta cihlovými pásy, vyzděnými na šířku jedné cihly (o rozměrech 27,5x13,5 x,5 cm), kde se střídají dva pásy nad sebou, čímž horní vrstva zapadala do mezery mezi spodním pásem. Ve výši 1,1 m nad výběhy spodních cihlových pásů jsou ve stěnách stopy po podlaze. Zadní stěnou topeniště procházel odvod kouřových plynů.

Souběžně s archeologickým průzkumem probíhal stavebně historický průzkum Dr. J. Muka a Dr. P. Vlčka ze SÚRPMO (Muk-Vlček, 1991, 29). Na základě stavebně historického průzkumu nadzemního zdiva v hlavní lodi kostela a obvodových zdí prostory, ležící severně od kostela, byla zachycena původní stavební dispozice kostela českých bratří z počátku 17. stol. Srovnáním výsledků stavebně historického průzkumu s objevy kameniných reliktu pod podlahami, zjištěnými archeologickým průzkumem, bylo možno stanovit dispoziční řešení a zčásti odkrýt půdorys původního renesančního chrámu. Chrám měl trojdílnou dispozici o šířce 26 m, vyznačoval se čtvercovou lodí na východě uzavřenou třemi závěry a na západě kruchtou. Osově patřil kostel sv. Šimona a Judy k nejrozsáhlejším centrálním, známým v českých zemích. Objev kostela, o němž není v odborné literatuře žádných zpráv, náleží k velkým úspěchům spolupráce stavebně historického a archeologického výzkumu.

Poznámka č. 1: Soubor nálezů ze sklípku bude podrobně publikován na jiném místě. Na tomto místě děkuji P. Starcovi za pomoc při zpracování tabulky.

Literatura

- EKERT FR., 1883: Posvátná místa Král. hl. města Prahy, 471.
MUK J., VLČEK R, 1991: Praha-Staré Město - Kostel sv. Šimona a Judy, Stavebně historický průzkum, SÚRPMO Praha.
REICHERTOVÁ K., 1968: Nález chlebové pece v Anežském klášteře v Praze 1, Na Františku, AR XX, 220-229.
REICHERTOVÁ K., 1980: Archeologický výzkum severního dvora Anežského kláštera. Památky a příroda, s. 525-538
REICHERTOVÁ K., 1989: Bývalý klášter bl. Anežky Přemyslovny v Praze 1, Na Františku, Výsledky archeologického výzkumu, Archeologica Pragensia 10, s. 133-204
REICHERTOVÁ K., RADOVÁ M., 1981: Podzemní výhřevná pec (kamna) v klášteře na Sázavě, okr. Kutná Hora AR XXXni,4,s. 398-410.
RUTH FR., 1904: Kronika Král. hl. města Prahy, Praha, s. 776.
TOMEK V., 1871: Dějepis města Prahy, II, s. 443,449.

1

2

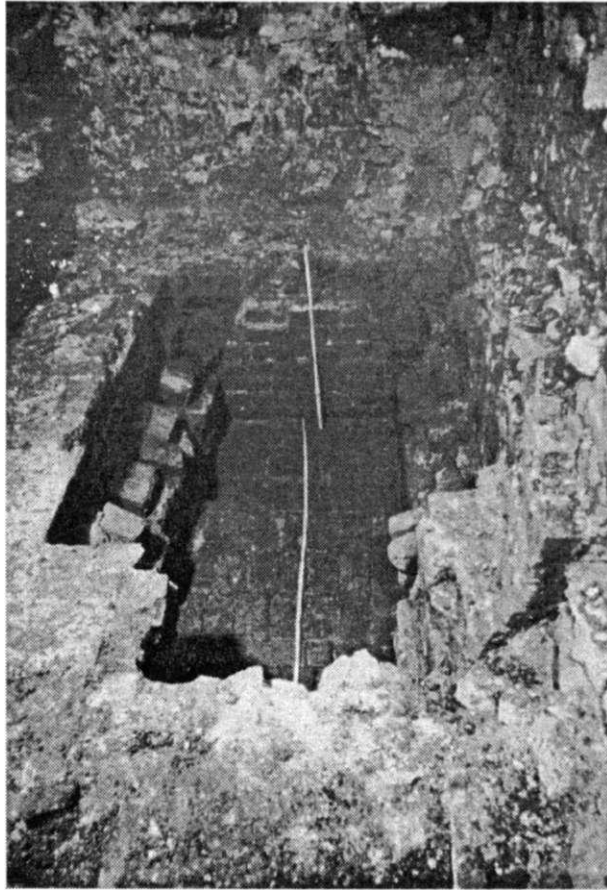
Obr. 7. Severní loď - gotická dlažba. Pohled od Z. 1 - východní závěr, 2 - střední partie dlažby. Foto: J. Hodík.

a

b

Obr. 8. Severní loď kostela sv. Šimona a Judy – objekt otopného zařízení. Foto: J. Hodík.

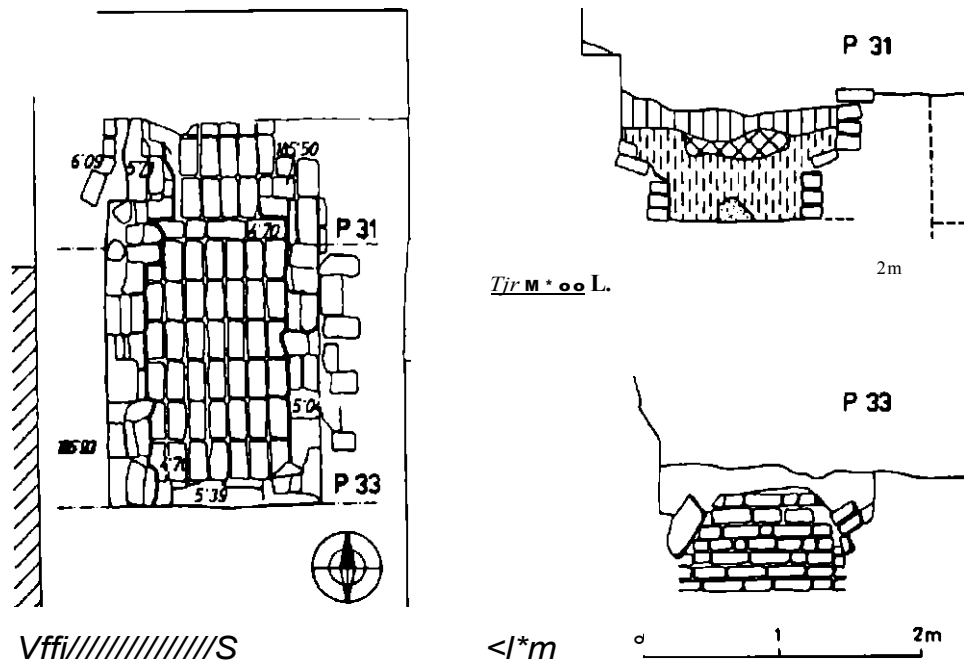

Obr. 9. Severní loď kostela sv. Šimona a Judy – objekt otopného zařízení: a) pohled od S, b) pohled do J. Foto: J. Hodík.

Zusammenfassung

Zur Erforschung des nördlichen Schiffes in der Kirche des Hl. Simon und Juda

Die Kirche des Hl. Simon und Juda befindet sich im Areal des Krankenhauses „Na Františku“. Aus den schriftlichen Nachrichten ist es bekannt, daß hier im J. 1357 das von Bohuslav z Olbramovic begründete Spital stand (Ekert, 1883,471), bei dem eine Kapelle erwähnt ist, die in der Hälfte des 14. Jhs vom Prager Erzbischof Arnošt z Pardubic eingeweiht wurde. Im Laufe des 15. Jhs wurde das ganze Areal zum Eigentum der Utraquisten, die die Kirche im J. 1608 erweiterten, und in den Jahren 1615–1620 bauten hier Böhmisches Brüder eine neue Kirche. Nach der Schlacht am Weißen Berg im J. 1620 wurde der ganze Besitz dem Orden der barmherzigen Brüder übergeben, die die umfangreichen Baurekonstruktionen durchführten (Tomek, 1871,443, Muk, Vlček 1991,39). Im Zusammenhang mit der Generalreparatur der Kirche des Hl. Simon und Juda verlief in den Jahren 1990 bis 1991 die vorläufige archäologische Rettungsforschung vom Museum der Hauptstadt Prag unter der Leitung des Autors dieses Artikles. Zum Thema des Beitrags wurden die Feststellungen aus der zweiten Forschungsetappe (o. 1), bei der die Fläche des nördlichen Kirchenschiffs aufgedeckt wurde. Im Einverständnis mit dem Bau wurde die obere Schüttungsschicht unter dem Fußboden des Nordschiffes mechanisch beseitigt, stellenweise bis in die Tiefe 1,3 m. Nach dem Ausheben des Schuttes und nach dem Säubern fanden wir Überreste von älteren vor dem Bau der Kirche der Böhmisches Brüder aus dem Anfang des 17. Jhs entstandenen Bauten. Im Ostteil entdeckten wir eine ostwestlich orientierte Mauer und eine damit verbundene Mauer in der Richtung Norden-Süden. Diese stellt den Überrest eines älteren steinernen Objektes dar. Dazu gehörte ein Keller von Ausmaßen 125x150 cm. Der mittelalterliche Keller ist aus den nach innen geflüchteten Plänerkalksteinen von kleineren und größeren Formaten auf hellbeigen Mörtel gebaut. Die Ost- und Südwall erhielten sich in die Höhe 60 cm, während die Westwall in die Höhe 1,8 m. Eine weitere nordsüdlich orientierte Mauer befand sich im Ostteil. Beim Ausheben des Kellers fanden

ŽLUTOHNĚDÁ DESTRUKCE S VALOUNY
CIHLAMI, BRÍLOUD A MALTOU

ZLUTOORANŽOVÝ PĚK S VALOUNY

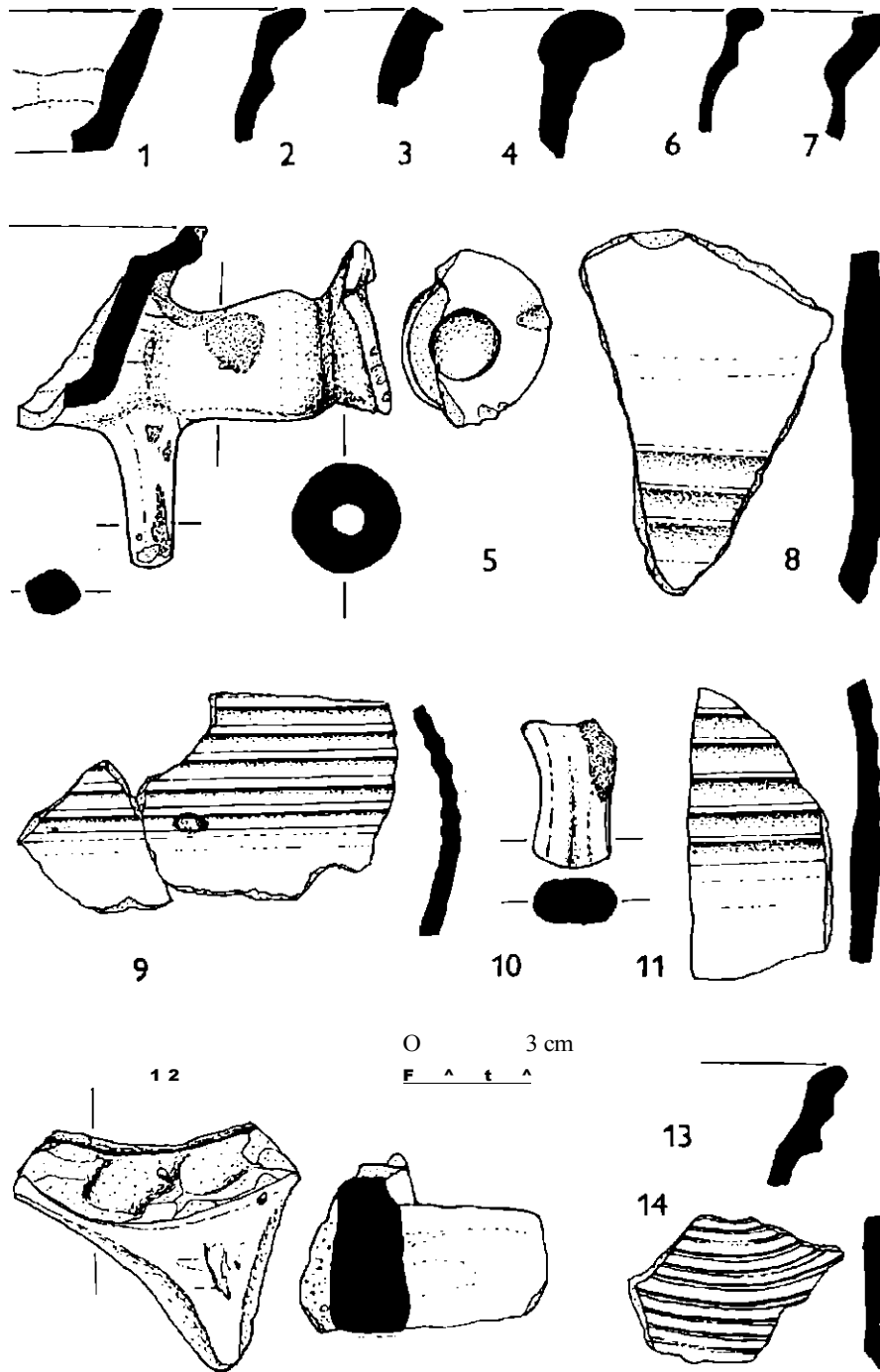
ČERVENOHNĚDÁ PĚSCITA PUDA
9 VALOUNY

BAROKNÍ ZDIVO KOSTELA

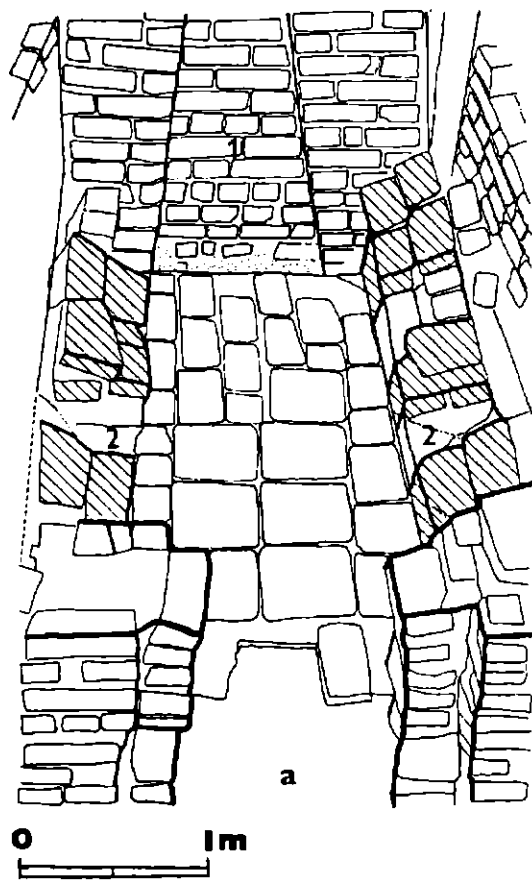
TMAVEŠEDÁ HLNTÁ S VALOUNY
A ZBYTKY CIHEL

Obr. 10. Severní loď kostela sv. Šimona • Judy-objekt otopného zařízení-řez 31 a 31. Kresba: K. Scheuflerová.

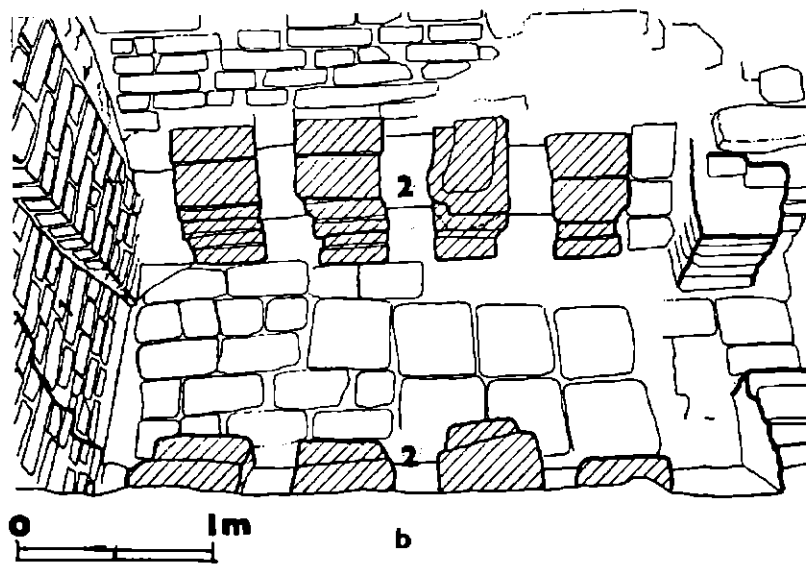
wir in der dunkelbraunen Erde mit Sand ca. 25 ganze und wenig beschädigte Töpfe, Schalen, Deckel und Überreste größerer Gefäße. Sie lagen in der Tiefe 178-390 ein (Inventarnummer 173453-173460(0.4:7,8, Inventarnummer 173461-173485, o. 4:3, 12, Inventarnummer 173486-173502 o. 4:11, Inventarnummer 173503-173702, o. 4:13, 18, o. 5:6,7). Wenn wir die Fundkollektion von 356 Stücken analysieren, stellen wir verschiedene Typen der Töpfe, Deckel (ausnahmsweise), Töpfe mit dem unter dem Rande angeklebten Henkel, tiefe Schüsseln, Krüge, Sparbüchse in Form eines kleinen Gefäßes, Dreifuß und Scherben von Töpfen und Krügen fest. Das Material ist grobkörnig, manchmal kommt ein feinerer Überzug der Oberfläche vor, der auch uneben ist und merkbare Nuten hat. Die Verzierung vertreten Rillen, Ausrollungen, Streifen aus feinen Rillen auf der größten Ausbauchung, an Rändern der Schüsseln ist der Zickzackdekor. Die eingesetzten Böden haben Spuren nach aber auch Töpferzeichen, die Ränder sind verdickt (3), kelchförmig (4) und zumeist in Form einer niedrigen Krause (71). Nach Technologie, Art und Typ der Verzierung können wir die Funde in die Zeit seit der 2. Hälfte des 13. Jhs bis Hälfte des 14. Jhs datieren (eine ausführlichere Analyse der Keramik wird an einer anderen Stelle publiziert). Ostlich vom Steinkeller entdeckten wir unter rezenten Ansätzen ein Ziegelpflaster und in der Tiefe 1,5 m ein gotisches Steinpflaster (0.8), das schon im Hauptschiff festgestellt wurde, und einen Teil des steinernen Pfeilermauerwerkes. Über den Pflastersteinen erschien in der Tiefe 1,3 m ein ungefähr 40 g Schatz aus 381 Kleinmünzen in einem Textilsäckchen. Nach der Bestimmung, die Dr. J. Hašková aus National Museum (NM) gefällig durchführte, enthielt der Schatz der Münzen mit einer Oxidationsschicht auf ihrer Oberfläche kleine Silberprägungen aus der Zeit nach dem J. 1469 (Währungsreform unter Jiří z Poděbrad)

Obr. 11. Severní loď kostela sv. Šimona a Judy - nálezy keramiky z výplně otopného zařízení - hl. 250 cm: 1 - 173442, 2 - 173443, 3 - 173441, 4 - 173440, 5 - 173444; hl. 280 cm: 6 - 173446, 7 - 173445, 8 - b. í., 9 - 173447, 10 - 173448, 11 - 173439, 12 - 173438; hl. 350 cm: 13 - 173448, 14 - 173450. Kresba: K. Scheuflerová.

Obr. 12. Pražský hrad – Karlovský palác –
 otopné zařízení. 1 – kouřovod, 2 – průduchy
 mezi klenebními pásy, a) pohled od S, b) pohled
 od J. Kresba: J. Minarčíková.

bis zum J. 1574, d. h. die Zeit der Regierung Maximilians II. (1564–1576). Es handelt sich um ein Überbleibsel von kleinen Ersparnissen, wie es auch der Inhalt und die Zusammensetzung des Fundes beweist.

Bei der Erforschung der westlichen Hälfte des Hauses wurde eine mächtige nord-südlich orientierte Mauer gefunden. Ihr Mauerwerk bestand aus Quadratsteinen auf Mörtel. In der südlichen Hälfte der nord-südlich orientierten Mauer ist unter der Krone in der Mauerflucht eine „Tasche“ nach einem verfaulten Balken. Weitere Mauern wurden in westlichen Teil festgestellt. Dort griff eine kleine östwestlich orientierte Mauer hinüber, die an ihrem Westende in die Ecke eines gotischen Hauses mit einem eingebauten Heizofen eingetreten ist. Der aus Ziegeln gebaute Ofen hatte den rechteckigen Grundriß außen 2,25x1,55 m und innere Lichtweite 2,1 x0,98 m. Seine Gewölbänder sind teilweise erhalten. Er diente zur Heizung im Zimmer, von dem wir nur seine nordöstliche Ecke fanden. Zu dieser Ecke wurde eine ost-westlich orientierte Mauer angemauert. Bei der Aufdeckung des Ofenobjektes entdeckten wir in der Tiefe 2,2 bis 2,5 m einer einheitlichen kleine Rollsteine und Pläner- und Ziegelbruchstücke enthaltenden Sandschüttung viele Bruchteile der Keramik (Ränder der Töpfe mit dem Durchmesser 60 bis 250 mm, Bruchstück einer Schüssel mit dem keulenförmig verstärkten Rand, Deckel und Profil eines Dreifußes und weitere Keramik (Inventarnummer 173446 bis 173448). Die Kollektion aus der Schüttung enthielt die Keramikfunde, die man mit Rücksicht auf Glasur, Scherbefinheit und guten Brand ins 15. bis in die erste Hälfte des 16. Jh.s datieren kann. In der schwarzgrauen Schüttung auf der Ofensohle wurden Bruchstücke der Gefäße (Inventarnummer 173449-173450) gefunden, die im Hinblick auf Material (grobkörniger Magerstoff) und manschettenförmige Ränder in die zweite Hälfte des 14. Jh.s fallen.

Öfen mit der Heizfunktion wurden in Böhmen in Milieu der Burgen und Klöster festgestellt: in Prag in Prager Burg, und zwar im Ostraum des Karl-Palast, wo bei der Rekonstruktion nach dem I. Weltkrieg ein Ofen mit dem Innendurchmesser L-190 cm und B-148 cm entdeckt wurde. Dieser bestand aus den Ziegeln mit der Länge 27 cm, Breite 12 cm und Stärke 7 cm und hatte eine Sohle aus quaderförmigen Fliesen 20x20 cm. Das Gewölbe bildeten ursprünglich Ziegelbögen, von denen sich am Ofenumfang ihre Anfänge erhielten. Der Ofen ist aus der nördlichen Vorofengrube zugänglich, und zwar durch eine rechteckige Öffnung. An der Südwand des Ofens im Umfangsmauerwerk ist ein Rauchfang bemerkbar. Der Ofen bildet einen Bestandteil des gotischen Palast, denn sein Fliesenfußboden den Ofenkörper respektierte.

Im Kloster der Hl. Agnes ist es gelungen, an der Nordseite einen Ofen vom Grundriß 200x150 cm aufzudecken (Reichertová, 1968, 220 und weiter, Reichertová-Radová, 1981, 220). Der unter dem Fußboden des Brotbackofens situierte Ofen erreichte die Höhe bis 3,5 m. Ihr aus den Bänder zusammengestellten Ziegeln gebautes Gewölbe bedeckte eine Schüttung aus unterschiedlich großen Kieselsteinen. Der Ofenkörper war mit einer Ziegelstirnwand mit zwei gewölbten untereinander plazierten Öffnungen versehen. Nach der Fundsituation diente der Ofen der I. Phase zur Beheizung des Raumes.

Außer Prag wurden ähnliche Heizkonstruktionen in weiteren Orten am Fluß Sázava (Ofen von Ausmaßen 264x180 cm und mit der Lichtweite 184x100 cm, die ins 12. oder an Anfang des 13. Jh.s datiert ist, Reichertová 1981, 407) oder in der Burg Žebrák Reichertová-Radová, 1981, 398, Abb. 407:4).

Der in der Kirche des Hl. Simon und Juda aufgedeckte Ofen gehörte zum Typ, der aus dem Kloster des Hl. Agnes oder aus der Prager Burg bekannt ist. In Anbetracht der Außergewöhnlichkeit der Funde ist es gelungen, den Ofen aus dem nördlichen Schiff der Kirche des Hl. Simon und Juda zu retten. Auf Grund mancher Analogien und der Anwesenheit einiger Keramikbruchstücke datieren wir die Heizanlage aus der Kirche des Hl. Simon und Juda in die 2. Hälfte des 14. Jh.s.

Abbildungen :

1. Kirche des Hl. Simon und Juda, Nordschiff - Gesamtsituation. A - Heizanlage, B - mittelalterlicher Keller, C-Stelle, wo die Münzen gefunden wurden. Zeichnung: V. Huml.Zv. Dragoun.
2. Kirche des Hl. Simon und Juda: a) mittelalterlicher Keller - Grundriß, b) Schnitt. Zeichnung: V. Huml, umgezeichnet von J. Minářková.
3. Kirche des Hl. Simon und Juda - Keller a) Anblick vom Westen, b) Anblick von Norden. Foto: J. Hodik.
4. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Keramikproben aus der 2. Hälfte des 13.-1. Hälfte des 14. Jh.s, die im Keller gewonnen wurden.
Tiefe 80-186 cm: 4- 173451,7- 173454,8- 173453.
Tiefe 220 cm: 1 - 173465, 2 - 173474, 3 - 173462, 10 - 173472, 12 - 173464.
Tiefe 390 cm: 5 - 173495, 9 - 173494, 9 - 173583, 11 - 173493, 13 - 173504, 14 - 173487, 15 - 173488, 16 - 173490, 17 - 173486, 18 - 173510. Zeichnung: K. Scheuflerová.
5. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Keramikproben aus der 2. Hälfte des 13. bis 1. Hälfte des 14. Jh.s, die im Keller gewonnen wurden.
1 - 173589, 2 - 173520, 3 - 173622, 4 - 173638, 5 - 173639, Zeichnung: K. Scheuflerová.
6. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Keramikproben aus der 2. Hälfte des 13. bis 1. Hälfte des 14. Jh.s, die im Keller gewonnen wurden.
1 - 173663,2- 173665,3 - 173664,4- 173668,5 - 173668,6- 173665.Zeichnung: K. Scheuflerová.
7. Nordschiff - gotisches Pflaster. Anblick vom Westen - östliche Beendigung, 2 - mittlere Partie des Pflasters. Foto: J. Hodik.

8. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Heizanlage: a) Anblick vom Norden, b) Anblick vom Süden. Foto: J. Hodfle.
9. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Heizanlage. Foto: J. Hodik.
10. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Heizanlage - Schnitt 31 und 33. Zeichnung: K. Scheuflerovd.
11. Nordschiff der Kirche des Hl. Simon und Juda - Keramikfunde aus der Füllung der Heizanlage.
Tiefe 250 cm: 1 - 173442, 2 - 173443, 3 - 173441, 4 - 173440, 5 - 173444.
Tiefe 280 cm: 6 - 173446, 7 - 173445, 8 - ohne Nr., 9 - 173447, 10 - 173448, 11 - 173439, 12 - 173438.
Tiefe 350 cm: 13 - 173449, 14 - 173450. Zeichnung: K. Scheuflerovd.
12. Prager Burg-Karl-Palast - Heizanlage: 1 - Rauchfang, 2 - Luftkanäle zwischen Gewölbebändern, a) Anblick vom Norden, b) Anblick vom Süden. Zeichnung: J. Minarčíková.

